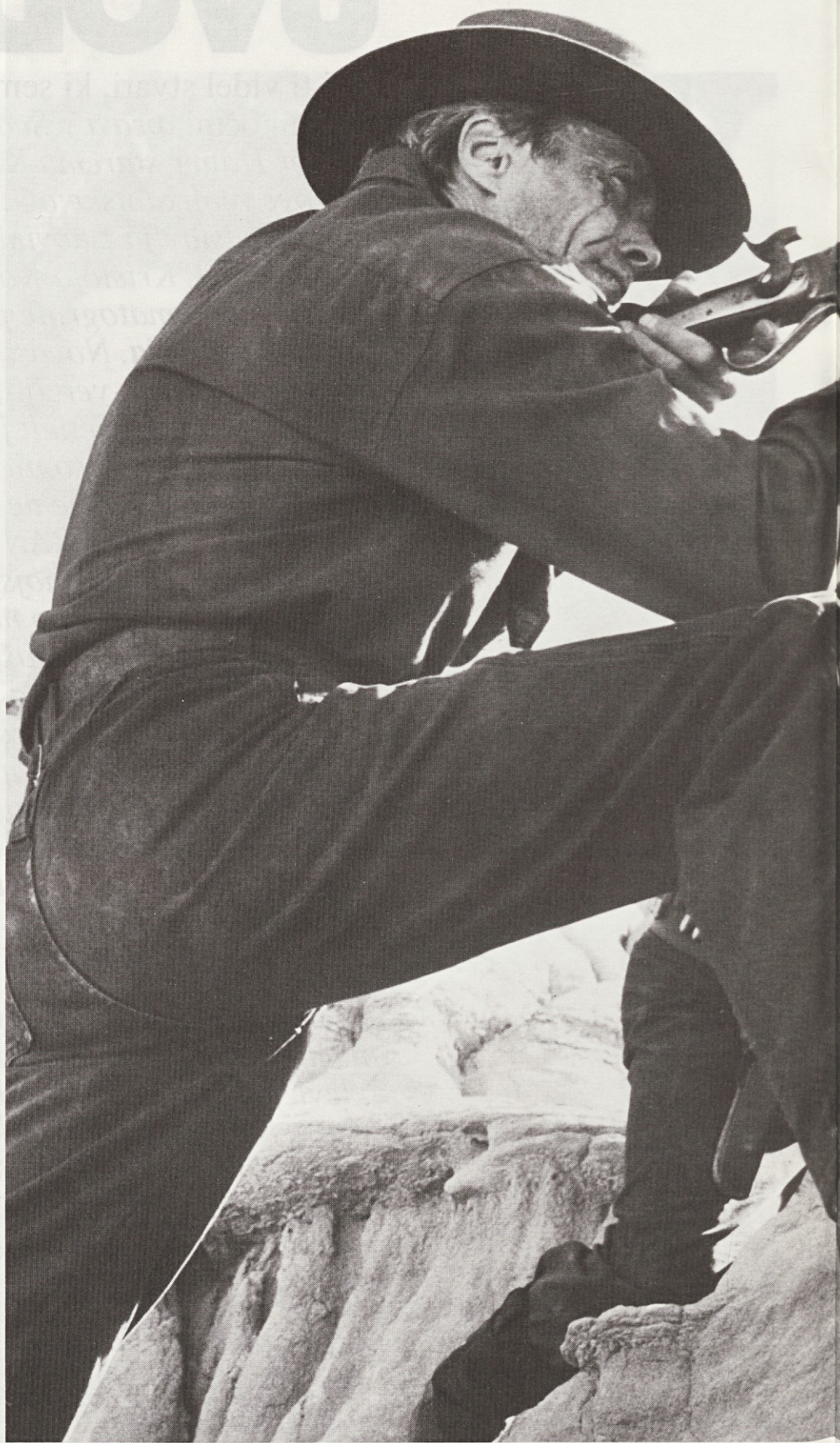

Zamislite si, da poznate vežo in stopnišče, ki vodi do vašega stanovanja tako dobro, da ste lahko to pot že večkrat prehodili z zavezanimi očmi. Nato pa si zamislite, da nek zli duh vse skupaj le za malenkost zamakne: do svojega stanovanja boste na koncu sicer prišli, a precej potolčeni. Natanko tak občutek ima gledalec po ogledu Eastwoodovega filma **Unforgiven**. In to je dobro znamenje — pomeni namreč, da si tega filma ni mogoče ogledati z zavezanimi očmi.

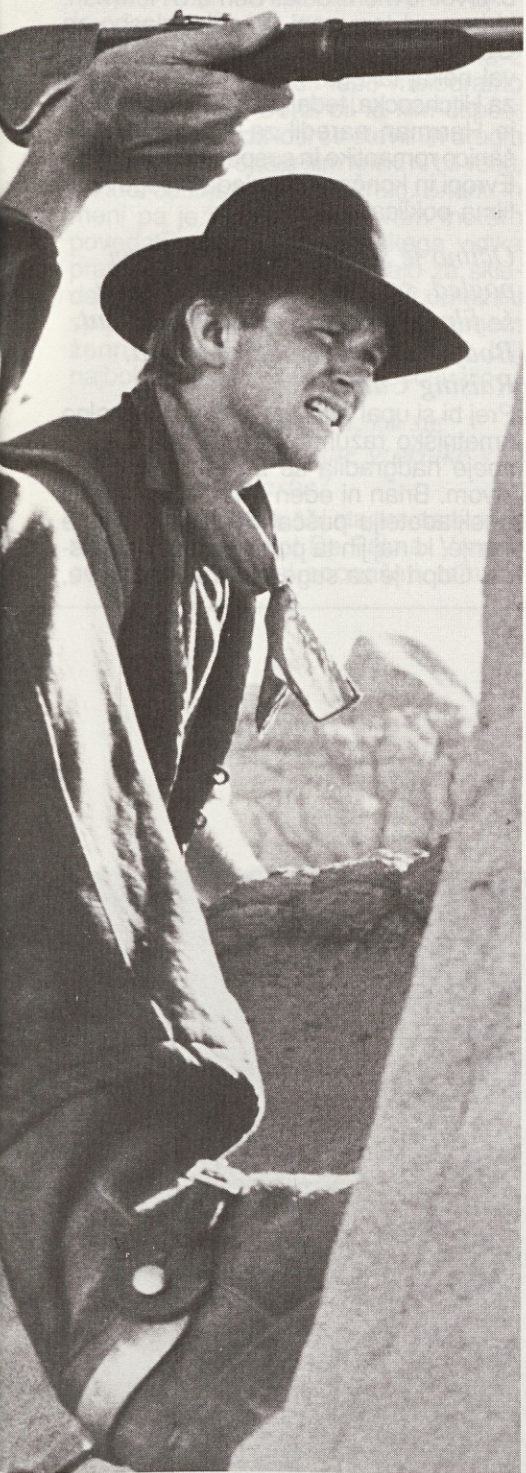
Unforgiven sicer ni *film noir*, čeprav je hkrati oboje: je zelo film in je zelo *noir*. *Noir* morda niti ni prava beseda — pravilneje bi bilo reči, da gre enostavno za zelo mračen film (kar seveda ne izključuje dobrega humorja). Cetudi po žanru western, ne spominja niti na klasične westerne niti na t.i. »refleksivne westerne« velikega mojstra Leoneja. Še manj na nedavni poskus Kevina Costnerja, da bi zaplesal z volkovi. Univerzum Zahoda v filmu **Unforgiven** je univerzum psihopatov, zvodnikov, prostitutk (okleščanih vsake »romantike«), sadistov in morilcev. In če *bad guys* končajo kot trupla, je to zato, ker jih pobije še večja baraba (Eastwood osebno). In da gledalci ne bi morda mislili, da je Eastwood s tem, ko je pobil *bad guys*, postal »dober«, ta za nameček postrela še nekaj »nedolžnih« (beseda, ki jo v zvezi s tem filmom lahko zapišemo le v narekovajih) in se vrne domov vzgajat svoja dva otroka.

Vendar bi sklepali napak, če bi mislili, da je enostavno to tisto, kar naredi film tako mračen oziroma mučen. Slednje je v prvi vrsti posledica zamika, s katerim smo začeli tale zapis in ki ga bomo sedaj poskusili natančneje opredeliti. Ker tu ni prostora, da bi razčlenjevali cel film, bomo za primer vzeli v pretres en sam prizor. Pred tem le kratek oris izhodišča filma.

Nekoč znameniti revolveraš in morilec, sedaj ostareli oče dveh otrok se — menda zaradi denarja — po šestnajstih letih »abstinence« odpravi na lov za tremi kavboji, ki so iznakazili neko prostitutko. Vendar nagrade za njihove glave ne ponuja Zakon, temveč se za to odločijo kolegice omenjene prostitutke. Na tej poti ga spremljata nekdanji partner ter nek rosno mladi občudovalec, ki ga v stvar tudi prepriča. Začeti mora tako rekoč iz nič: se (spet) naučiti streljati, jahati,... Osnovni okvir te vrnitve je klasično žanrski: *Bildung*, zasledovanje, obračun in naposled vrnitev domov, »k družini« (s tem, da imamo dva obračuna: prvega s tremi kavboji, drugega s šerifom in vsemi, ki se znajdejo v njegovi bližini). Osnovni okvir je torej klasično žanrski, pa vendar... Eden najlepših primerov tega »pa vendar« je obračun z iskano trojico.

režija: Clint Eastwood
scenarij: David Webb Peoples
fotografija: Jack N. Green
glasba: Lennie Niehaus
igrajo: Clint Eastwood, Gene Hackman, Morgan Freeman, Richard Harris, Jaimz Woolvett
produkcija: Malpaso/Warner Bros. ZDA, 1992

Vse skupaj se začne kot klasični napad iz zasede. Streljal naj bi Eastwood — njegov ex-partner pravi, da sam ne bi zadel, mladenič pa je kratkoviden in dobro strelja le na blizu, povrh tega pa se ga pred spopadom loteva še rahla histerija. (Pozor, kljub nekaterim komičnim nastavkom ton filma, še posebej pa tega prizora, nikakor ni parodija!) Eastwood ima puško s tremi naboji in pomeri na najmlajšega izmed treh kavbojev. Najprej dvakrat zgreši, tretjič pa ga zadane v trebuh. Prizora ne bomo opisovali v detajle, recimo le, da se razvije v nekaj, kar je vredno Kieslowskega in njegovega *Kratkega filma o ubijanju*. Film si vzame čas tam, kjer to gledalec najmanj pričakuje: da pokaže na eni strani mučnost umiranja in na drugi strani mučni položaj »rablja«, ki svojega posla ni opravil tako, kot je treba in mora sedaj čakati, da žrtev počasi umre. To je eden temeljnih mehanizmov filma. Vse se konec koncev izteče tako kot se »mora«, le da se vselej izteče v nekem zamiku ali prehitevanju (ki pa ni nujno časovno). In ko Eastwood končno ujame korak s samim seboj (in s svojo pištolo), ko postane Eastwood, kot ga poznamo, se film konča.

ALENKA ZUPANČIČ

KAKO JE BIL ZAHOD IZGUBLJEN, ZANR PA PREROJEN

Težko bi si izbral boljši čas za pisanje tega članka, kot je prav tole hladno, temnačno in deževno nedeljsko popoldne. Jutri je dan mrtvih.

Veliki westerni, kot so **Poštna kočija** ali **Točno opoldne**, že pripadajo daljni preteklosti. Sodobni filmarji se le poredko dotaknejo tega žanra. Neuspeh Ciminovih **Nebeških vrat** je filmske investitorje pripravil do tega, da raje dvakrat obrnejo bankovce, preden jih vložijo v projekte divjega Divjega zahoda. Toda kot je znano, ima vsako pravilo tudi izjeme. Lawrence Kasdan je zagrizel metek s **Silveradom** in napravil hit. Tudi *brat-pack* revolveraši obeh delov **Young Guns** niso ravno umrli v puščavi. Osamljeni kavboj številka ena, Clint Eastwood, je že s filmoma **High Plain Drifters** in **The Outlaw Josey Wales** pokazal, da vrti kamero vsaj tako dobro kot pištolo. S svojim novim filmom, **Unforgiven**, se v vsej svoji slavi vrača k vzdušju in viziji svojih prejšnjih westernov, le da jim dodaja mrakobno estetiko, ki je iz filma **Bird** naredila enkratno doživetje. Oba ubijalca njegovega novega filma sta že

utrujena upokojenca, ki si skušata na stara leta zgraditi mirno življenje. Vendar ju smola, sla po preživetju in staro prijateljstvo pripravijo do tega, da znova sežeta po zarjavelih pištolah in osedlata konja. Mladi vročekrvnež po imenu Schofield Kid (Jaimz Woolvett) se pojavi na prašičji farmi vdovca Bulla Munyja (Clint Eastwood) in mu ponudi delitev tisočdolarske nagrade, ki jo v zameno za skrivališče obljubljata dva moža, ki sta grobo razkosala neko prostitutko. Muny vztraja na tem, da se mu pridruži še njegov nekdanji partner Ned Logan (Morgan Freeman). Vendar v kraju Big Whiskey ne čaka le nagrada, temveč tudi šerif Little Bill Daggett (Gene Hackman), sadistični *good-fellow*, ki sovraži odpadnike in lovce na glave v svoji sosesčini.

Filmska špica ne skriva Eastwoodovega občudovanja Dona Siegla, saj mojster doživi poklon skupaj s Sergiom Leonejem. Oba sta nedvomno utrla pot Eastwoodu kot igralcu in režiserju. S filmom **Unforgiven** se še posebej približa Sieglavemu filmu **The Shootist**, v katerem se je John Wayne še zadnjič podal v revolveraški dvoboj. Vendar se Eastwood zakoplje še globje v mit Zahoda. Loti se ostrorobe inteligentne meditacije o legendah in herojih, pri tem pa ne pozabi niti na vprašljivo (ne)vedenje naše sodobne družbe. Dvomljivi biografi sestavljajo fantastične zgodbe za večnost. Številke in dejstva oblikujejo v prozaično literaturo. Heroji in legende Zahoda preživijo v pogrošni literaturi. Za Eastwoda ni herojev, so le dobri in zli ljudje. Njegov Zahod se ne kopa v svetlobi in idiličnem sončnem zahodu. Temna gotska atmosfera propada prekrija cel film. To prevladujoče vzdušje napoveduje težavo: konec sveta. V filmu **Unforgiven** so ženske ponižane, mladenič v svoji slepoti išče užitek v brutalnosti in denarju, nedolžnega črnca na smrt pretepejo v imenu zakona, zlo ostaja obvarovano. Nasilje je edina pravica v proslulem ameriškem mestecu Big Whiskey. Vezi z nedavnimi dogodki v deželi strička Sama seveda niso naključne. Eastwoodova vizija je pesimistična, vendar še ni izgubil upanja v boljše dni. Njegovemu junaku uspe po krvavi kopeli zaživeti boljše življenje drugod. Tudi Kida sreča pamet. Kaj pa ženske?

Bogatstvo snovi, izjemna *wide-screen noir* kamera Jacka N. Greena in superiorna igra naredijo film **Unforgiven** za klasičen sodoben western. Eastwood je eden tistih redkih posameznikov v Hollywoodu, ki jim ni mar za trende. Pokončno vztraja in počne, kar se mu zljubi. S tem filmom se je dokončno in brez dvoma uvrstil med protagoniste sodobnega ameriškega filma.

CIS BIERINCKX